

Beslutningsforslag nr. B 42. Fremsat den 30. oktober 1997 af Helge Sander (V), Ulla Tørnæs (V),
Bendt Bendtsen (KF), Brian Mikkelsen (KF), Annette Just (FP),
Tom Behnke (FP), Poul Nødgaard (DP) og Kristian Thulesen Dahl (DF)

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af organisationsfriheden

Folketinget pålægger regeringen at sikre, at enhver arbejdsgiver og enhver arbejdstager har frihed til at melde sig ind i arbejdsgiverforeninger og fagforeninger eller til at undlade at gøre dette, uden at det må komme den pågældende personligt eller erhvervsmæssigt til skade.

Bemærkninger til forslaget

Forslaget er en uændret genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 85 fra folketingsåret 1996-97 (Folketingstidende, Folketingets forhandlinger, side 3411 og 7070, tillæg A side 2981 og 2982, tillæg B side 7070.

Det må være en grundlæggende ret, at arbejdsgivere og lønmodtagere frit kan slutte sig sammen og oprette arbejdsgiverforeninger og fagforeninger efter eget valg til varetagelse af deres økonomiske og sociale interesser.

Omvendt må det også stå enhver frit for at undlade at melde sig ind i disse foreninger.

Efter at et flertal af danskere har stemt ja til Maastriicht-Traktaten, er Danmark samtidig omfattet af EU's sociale pagt, og heraf fremgår det netop, at det står enhver frit for, om man vil være medlem af en faglig organisation eller ej.

Der er al mulig grund til aktivt at støtte denne holdning. Med mellemrum er der i Danmark arbejdsmæssige konflikter og blokader, der drejer sig om, hvorvidt personer skal være medlem af en faglig organisation eller ej, og hvorvidt det skal være en bestemt faglig organisation eller ej. Disse konflikter er ikke forenelige med EU's sociale pagt, § 7.1 vedtaget på Strasbourg-topmødet den 9. november 1989 af stats- og regeringscheferne fra 11 medlemslande i en erklæring, hvori de tilsluttede sig ordlyden af Fællesskabspagten om arbejdstagernes grundlæggende arbejdsmæssige og sociale rettigheder.

Danmark har et problem i forhold til Den Europæiske Socialpagt, der hører under Europarådet. Europarådet har indledt klageprocedure mod Danmark for overtrædelse af pagten. Komitéen af uafhængige eksperter, der er kontrolorgan, som skal påse, at medlemslandene efterlever pagtens bestemmelser, har fastslået, at den negative foreningsfrihed ikke er tilstrækkeligt beskyttet i dansk lovgivning. Ekspertkomitéen konkluderer, at socialpagtens art. 5 er overtrådt, så længe eksklusivaftaler er tilladt i den private sektor.

Regeringen må derfor aktivt sikre, at EU's regler også på dette område overholdes. Det kan ikke være meningen, hvis regeringen opfatter EU som et tageselvbord, hvor man kan tage det, man synes om, og derefter lade resten ligge.

Derfor er det også nødvendigt, at regeringen forholder sig til de konflikter, der er på arbejdsmarkedet, ud fra en EU-synsvinkel og ikke kun gennem LO's farvede briller.

Regeringen må være neutral ved arbejdskonflikter og aktivt arbejde for, at Danmark overholder bestemmelserne i EU's sociale pagt.

Eksklusiv- og fortrinsklausuler er et betydeligt problem på det danske arbejdsmarked. Mindst 200.000 lønmodtagere er tvangsindmeldt i bestemte faglige organisationer som følge af eksklusiv- og fortrinsklausuler. Der findes ingen præcis opgørelse over antallet af lønmodtagere, der er underlagt en eksklusivaftale. Arbejdsmarkedsforskerne har ikke interesseret sig for problemet. Forslagsstillerne skønner, at mere end 200.000 ansatte er tvangsindmeldt i en faglig organisation som følge af en eksklusivaftale.

Aftalefriheden påberåbes ofte i forbindelse med indgåelse af eksklusivaftaler. Arbejdsgiverne må sige nej til eksklusivaftaler. Imidlertid må det konstateres, at aftalefriheden kun er teoretisk. Uorganiserede arbejdsgivere trues ofte til at indgå overenskomster med eksklusivaftaler. Dette sker ved trussel om anvendelse af kampskridt for at få en overenskomst med eksklusivaftale.

Eksklusivaftaler er i strid med menneskerettighederne. I henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 11 har enhver ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed. Spørgsmålet om den negative foreningsfrihed blev første gang prøvet i sagen »Young, James og Webster EMD 44« også kaldet »British Rail«. Dommen angik tre jernbanefunktionærer, der havde været ansat ved den britiske jernbane. Efter deres ansættelse indgik arbejdsgiveren en aftale med tre fagforeninger, hvorefter medlemskab af en af disse var en betingelse for ansættelsen ved jernbanerne. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) fandt, at der forelå et indgreb i strid med EMRK, art. 11, eftersom afskedigelse med tab af eksistensgrundlag til følge var en særlig form for tvang, der ramte selve kernen af den frihed, der er garanteret i art. 11. EMD lagde ligeledes vægt på, at der er tale om »bristede forudsætninger«, da der ikke fra statsbanernes side var stillet krav om med-

lemskab af en forening som vilkår for ansættelsen. Dommen blev afsagt med dommerstemmerne 18-3. Et stort mindretal på 7 af de dommere, der ville domfælde, ønskede at gå videre i retning af mere generelt at beskytte den negative foreningsfrihed. Domsresultatet i British Rail-sagen kan betegnes som en dynamisk fortolkning af art. 11. De dissenterende nordiske dommere, i hvis lande eksklusivaftaler i vidt omfang accepteres, fremhævede, at der på en diplomatkonference i forbindelse med konventionens tilblivelse var blevet fremført betænkeligheder ved at inkludere en regulering af det negative aspekt af foreningsfriheden i forbindelse med formuleringen af art. 11. Mindretallet i dommerkollegiet ser dette som en normering af fortolkningen, hvorimod flertallet lader hensynet til en dynamisk udvikling af konventionsbeskyttelsen veje tungere. Dommen kan ikke tages til indtægt for en generel stillingtagen til spørgsmålet om det retmæssige i at kræve medlemskab af bestemte faglige organisationer.

Den ledende sag på området er nu Sigurjónsson EMD 264. Sagen omhandler en islandsk taxachauffør, der havde indmeldt sig i en fagforening »Frami Automobile Association«. Medlemskabet var en offentligtretlig betingelse for opnåelse af en bevilling til at drive hyrevognsvirksomhed. På baggrund af faglige uoverensstemmelser meldte han sig efter opnåelse af bevillingen ud af foreningen, hvorefter bevillingen blev inddraget af det islandske hyrevognsnævn. Sagen blev forelagt de islandske domstole. Den islandske højesteret fandt, at kravet om obligatorisk medlemskab og inddragelsen af bevillingen ikke stred mod art. 73 vedrørende foreningsfrihed i den islandske grundlov. Højesteret fandt imidlertid, at den administrative regulering, som dannede grundlag for kravet om foreningsmedlemskabet, ikke havde den fornødne lovhjemmel. Altinget tilvejebragte herefter den nødvendige lovhjemmel. Herefter indbragte taxachaufføren spørgsmålet for menneskerettighedskommissionen. Kommissionen fandt med 17 stemmer mod 1, at der var tale om en krænkelse af konventionens art. 11. Domstolen fandt ligeledes med 8 stemmer mod 1 (den islandske dommer), at forholdet stred mod konventionens art. 11. Det blev i dommen understreget, at allerede »British Rail« havde fastslået, at den negative foreningsfrihed var omfattet af art. 11. Herudover fremhæver domstolen, at ILO-konventionerne nr. 87 om foreningsfrihed og beskyttelse af retten til at organisere sig og nr. 98 om retten til at organisere sig og føre kollektive forhandlinger fastslår, at den negative foreningsfrihed er garanteret. Disse konventioner er ratificeret af Danmark i henholdsvis bekendtgørelse nr. 16 af 23. april 1952 og bekendtgørelse nr. 2 af 4. januar 1957.

Domstolen pegede endvidere på, at der siden afgørelsen af »British Rail«-sagen er sket en betydelig politisk udvikling, bl.a. ved vedtagelsen af EF's Charter of the Fundamental Social Rights of Workers, som i art. 11, stk. 2, fremhæver den negative foreningsfrihed. Endvidere henviser domstolen til, at konventionen er et levende instrument og må fortolkes dynamisk. Af særlig interesse fastslog domstolen endvidere, at der ikke kunne lægges afgørende vægt på, at klager indvilligede i medlemskab af »Frami« som betingelse for at opnå bevillingen. Under alle omstændigheder var klageren under et konstant pres, og det blev antaget at være spekulationer, hvorvidt han under alle omstændigheder ville være blevet medlem. Domstolen fandt herefter, at forholdet netop var en central del af den beskyttelse, som art. 11 er udtryk for. Domstolen fandt ikke som i »British Rail«, at det skulle tillægges særlig vægt, om klager forud for ansættelsen havde haft kendskab til kravet om foreningsfrihed. Dommen er således udtryk for, at der er sket en udvidelse af området for den negative foreningsfrihed.

I en række lande er eksklusivbestemmelser forbudt. Følgende lande kan nævnes: Tyskland, Frankrig, Italien, Spanien. I Tyskland er foreningsfriheden beskyttet i grundlovens art. 9, afsnit 3. Retten til at stå uden for en organisation er også beskyttet. Følgen heraf er derfor, at eksklusivklausuler er grundlovsstridige. Danmark er således langt bagefter på dette område.

Folketinget gennemførte i 1982 foreningsfrihedsloven. Lovinitiativet blev taget på baggrund af EMD's afgørelse i »British-Rail«-sagen. Loven giver beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold. På dette område sondres mellem positiv og negativ foreningsfrihed. Positiv foreningsfrihed er en sikring af den enkeltes ret til at tilslutte sig eller danne foreninger, og den negative foreningsfrihed er retten til uhindret at stå uden for foreninger og til uhindret at melde sig ud af en forening. Det fastsættes i loven, at en arbejdsgiver hverken må afskedige en lønmodtager, fordi denne er medlem af en bestemt forening (§ 1), eller fordi den pågældende ikke er medlem af en bestemt forening (§ 2, stk. 1). Reglen i § 2, stk. 1, gælder dog ikke, såfremt lønmodtageren ved ansættelsen var bekendt med, at arbejdsgiveren stillede medlemskab af en forening eller en bestemt forening som betingelse for beskæftigelsen i virksomheden. Den gælder endvidere ikke, hvor en lønmodtager, der er medlem af en forening, efter ansættelsen gøres bekendt med, at medlemskab af denne forening er en betingelse for fortsat ansættelse i virksomheden.

Loven blev på flere områder skærpet i 1990. Lovændringen medførte:

- at afskedigelsen kan underkendes. Dette gælder dog ikke privatansatte, såfremt underkendelsen

findes åbenbart urimelig. I henhold til § 4 a har en lønmodtager krav på godtgørelse, hvis afskedigelsen ikke underkendes.

– at minimumsgodtgørelsen er 1 måneds løn, dog 3

måneders løn, såfremt ansættelsesforholdet har været mindst 2 år.

– at godtgørelsen maksimalt svarer til 24 måneders løn.

Skriftlig fremsættelse

Helge Sander (V):

Jeg tillader mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af organisationsfriheden.

(Beslutningsforslag nr. B 42).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.